

es saia

PREMSA
CORONA

D'ALGaida

nº 97 gener de 1989 preu: 100 Pts

AMB AQUESTA GÀRGOLA DE LA NOSTRA ESGLÉSIA PARROQUIAL -QUE SEMBLA QUE SE'N RIGÜI DE TOTS NOSALTRES- DESITJAM ALS NOSTRES LECTORS UNES BONES FESTES DE SANT HONORAT I UN MILLOR ANY 1989.

editorial

1989: L'ANY DEL NOSTRE CENTENAR

Després d'haver afegit tres-cents seixanta-sis dies més a la nostra vida, amb un any més a les nostres espatlles, -un any bixest per a més inri-, ens disposam a enfilar-ne un altre.

Per a tots els qui feim ES SAIG aquest 1989 és un any que té un significat especial perquè és l'any del nostre centenar -fixau-vos que no hem dit centenari, que seria massa-. Efectivament, si no hi ha res de nou, d'aquí a uns pocs mesos publicarem el nostre número cent. Qui ho havia de dir! Sembla que fa quatre dies que començarem, amb una mica de por, amb molt de recel, amb bastants de dubtes sobre la viabilitat de la nostra empresa i sobre l'acceptació que ens atorgaríeu, i els fets han demostrat que els nostres temors no tenien fonament, que hi havia un lloc per a la nostra publicació; amb el vostre favor ens heu compromès a seguir endavant.

Vos volem convidar a tots a col.laborar en les nostres planes sempre que vulgueu, però molt especialment en aquest número cent que coincidirà amb el mes d'abril. Tots els vostres suggeriments, consells, advertències i crítiques seran ben rebuts i tenguts en compte. Pensam publicar un número especial per celebrar l'arribada a aquesta meta -paraula que en aquest cas no vol dir de cap manera final, terme, perquè confiam continuar molts anys més.

Com podeu veure, entram en aquest any amb un estat d'ànim particular, amb la satisfacció d'una feina realitzada i amb una il.lusió renovada de la tasca que ens espera; hi entram, amb paraules de Ramon Llull, "abundosos de novells pensaments e d'antics remembraments", rics de records i amb curolles noves.

Així com confiam en un any bo per a la nostra revista, també el desitjam propici i profitós per al nostre poble. Però les notícies -o rumors- que ens han arribat són inquietants; pensam concretament en aquest projecte per a la construcció d'un camp de golf i un futimer de xalets o bungalows dins el nostre terme; desconeixem en quina fase es troba aquest negoci i si arribarà a fer-se realitat. Les notícies són que es tracta d'un projecte d'una tal envergadura que canviaria substancialment la fesomia d'una part del nostre poble. I darrerament ja comença a haver-n'hi massa de canvis substancials.

Però no passem l'arada davant el bou, que ja tendrem oportunitat de parlar d'aquestes i d'altres coses al llarg de l'any; i procurarem fer-ho sense perdre el sentit de l'humor. Els joves que fan la nova secció JUTIPIRI ens ho recorden: no ens hem d'enfadar, perquè enfadar-se és antihigiènic, és malsà. Heu vist res més repulsiu que un home o una dona enfadats? Per tant, facem-los cas, procurant prendre les coses sense agressivitat, sense violència, sense empenyar-nos, i, a part de demostrar un comportament civilitzat, farem salut. Això és el que vos desitjam en aquest començament d'any: Salut per a tots.

calaix de sastre

INNOCENTS, INNOCENTS!

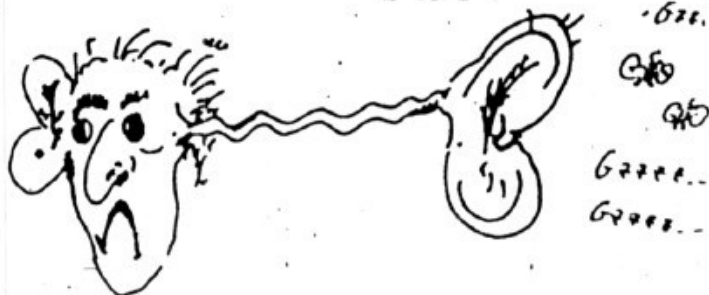
Aquell dia, amb els acostumats escepticisme i desgana, executava el cerimonial quotidià: fullejar el diari, a fi d'aprofitar els seus efectes d'espavilador matiner. De fet, la lectura de les moltes bestieses de què informa és, per a mi, un contundent remei contra la son i la pardalera primerenques. I aquell dia no fou una excepció. Al contrari: hi vaig trobar dues notícies que em feren badar els ulls més ràpidament que de costum. Em creia ja esgotada la meva capacitat d'astorament, però aquelles dues notícies demostraven quan equivocat estava. "Vatuaquí, vatualà! Són capaços de tot!". Fins que pel mateix embalum de les notícies vaig descobrir la particularitat: aquell era dia 28 de desembre, el dia dels Sants Innocents. I em vaig tranquil·litzar. Es tractava, sense dubte, de les tradicionals innocentades que solen fer en dia tan assenyalat tots els mitjans de comunicació.

Per commemorar la diada, vaig decidir llegir el capítol corresponent als Sants Innocents del "Costumari Català", el magnífic recull de tradicions elaborat per Joan Amades. Així em vaig assabentar que l'invent de notícies sensacionals per part de la premsa ja es feia a finals del segle passat. En canvi, altres formes de celebració ben populars fins fa poc han caigut en l'oblit, com tantes i tantes coses. De formes, n'hi havia d'infantils, que no pretenien altra cosa que riure's cànvidament dels altres: per exemple, penjar-los a l'esquena un ninot de paper; o clavar una moneda a terra, sense possibilitat de collir-la per molt fort que un estiràs. D'altres eren un poc més cruels; com deixar tirada al carrer una ferradura ben calenta que cremàs els dits de l'infortunat trobador de la bona sort. D'altres, sàdiques del tot; com encarregar un bagul de mort i enviar-lo a una casa on no hi havia cap difunt.

I d'altres eren senzillament enginyoses; amb un enginy utilitzat en propi benefici. El dia assenyalat era corrent manllevar doblers a qualche amic o conegut despistat, i en rebre'ls contestar: "Ja t'ho tornaran els Innocents!", equivalent a dir que podia donar la manllorada per perduda, perquè la llicència i la tolerància de la diada dispensaven de tornar-la.

Per falta de pràctica, hi ha greu perill que moltes d'aquestes tradicions es perdin, si no es produeix la decidida intervenció dels nostres governants. Per sort, de ganes no en falten. És clar que en un dia no es pot salvar tot. I per enguany han decidit mantenir la darrera forma de celebració que vos he contada; les altres, temps a venir. Una de les dues sensacionals notícies que aquell dia em deixondiren era certa: han decidit donar una pensió vitalícia als ex-presidents del Parlament i de la Comunitat Autònoma, perquè si no és així, pobrets, en deixar el càrrec no els quedarà més remei que vendre les ferradures per arribar a la solada de les faves. Aquestes pensions, no en mancaria d'altra, seran manllorades dels diners públics. "Ja vos ho tornaran els Innocents!", han dit rient, mentre ens penjaven el ninot de paper a l'esquena. Cosa que ens tenim més que merescuda, perquè som tan innocents -tots els dies de l'any!- que no els creim capaços de bestieses semblants. Quan la seva bestialitat no té fi.

m'han dit que diuen

Fa un parell d'anys que les Maitines són molt animades, amb molta de gent que segueix els actes amb atenció; no hi ha dubte que una part d'espectacle és el que ha fet reviscolar aquesta funció, que, segons deien uns, durant uns anys tenia molt poc públic. Bé, dèiem que enguany hi tornà a haver molta gent i, a més a més, amb la novetat de la seva transmissió per Titoieta Ràdio, molts les seguiren des de ca-seva. El cant de la Sibil·la tornà a ser emocionant, i molt ben cantat. Però enguany el que hem sentit comentar, a més de tot el que hem citat, és la millora del cor, que suposam és degut a la bona influència de l'Orfeo.

El que sí està més o manco comprovat és que la gent, la mateixa gent, és molt més civilitzada la nit de Nadal que la nit de Cap d'Any. Voldriem enguany equivocarnos i poder dir que la nit de Cap d'Any ha estat un vespre tranquil, però normalment el primer dia de l'any es caracteritza per tota una sèrie de restes de vidres de botelles per tota la placeta de l'església, a més de qualque cotxe esbucats i porqueria pels carrers. La nit de Nadal, en canvi, sembla com si la gent estàs més calmada, amb un ambient més familiar, xocolata i ensaimades, i a dormir.

El que tenim ja a la vora són les festes de Sant Honorat, de les que hem sentit a dir poca cosa. Els pagesos diuen que aniria bé que s'hagués de suspendre la festa per aigua, és a dir, que aniria bé si feia una bona saó, maldament els cossiers no poguessin ballar davant l'església. El pagès sempre té motius per queixar-se, però la sequera d'enguany ja és molt forta, s'hauria de solucionar, i l'única solució és una bona ploguda.

Molta gent espera amb curiositat la representació dels Reis. Fa mesos sentirem a dir que es representaria l'obra dins l'església (recordau que ara no tenim teatre), amb els mateixos actors de fa... no sé quants d'anys. La data s'acosta, ja és aquí, i no n'hem sentit a parlar massa. Bé, a lo millor és que els qui en parlen ho fan baixet, sense massa fressa, i aquest Sord no ho ha sentit.

El que sí hem sentit a dir és que els possibles problemes que hi havia dins l'Escola de Música Municipal, o les Escoles, ja que en un moment semblà com si n'hi hagués dues, s'han solucionat, i tot ha tornat a la normalitat. Un comentari molt freqüent entre els aficionats a la música és que dins Mallorca hi ha pocs pobles amb la quantitat d'al.lots joves que hi ha a Algaida dins la Banda i l'escola de música. Va bé!

I ara que parlam de música, hem sentit a dir que a l'Ajuntament li han regalat un piano. Sí, un piano per tocar, de música i de bon de veres. Suposam que per l'Escola de música és una eina molt important, més que per donar concerts, evidentment. El que seria interessant seria que qualcú es preocupàs o es fes responsable de la seva conservació. A una rotlada que en parlaven, un va recordar que els dos pianos que ell, quan era nin, va veure i tocar eren els dels dos teatres que aleshores hi havia a Algaida, el del Rector i el Principal. Tots dos acabaren ben esbucats, destrocats, i això és una cosa que no hauria de succeir amb el nou piano, però sens dubte hi està exposat, si pensam que a l'escola de música hi van majoritàriament al.lots.

Com que una sèrie de vegades hem comentat que als nostres municipals els veuen poc pel mig, ara volem dir que darrerament hi ha qui els ha vist més; però amb poca eficàcia, el merder circulatori és el mateix que abans, i que fa mesos, i que fa anys... Suposa la gent que aquest problema no té solució, si bé això és mal de creure. Però, què hi farem? Paciència.

El que darrerament està de moda a Algaida és la gastronomia. Abans, fa un parell d'anys, aquest Sord només sentia parlar de sopars i dinars. Ara la gent s'ha refinada un poc més i en comptes de menjar quantitat, s'està més pendent de la qualitat. A molts de pobles organitzen diades o setmanes gastronòmiques (a Algaida, l'any passat, a l'Obra Cultural també en feren, d'això), i el nostre Ajuntament, per no quedar darrera, també ha organitzat un curset de cuina, a Ses Escoles. Diuen que hi ha molta gent interessada, però sobretot a les demostracions pràctiques, als sopars.

Hem sentit a dir que la primera demostració de que el Camp de futbol des Porrassar és municipal serà la construcció d'unes tribunes. Dins els Socis Fundadors, ara fa devers dèsset anys, ja hi havia qui pensava que s'havien de fer unes tribunes, però la idea no anà envant. I, mirau per on, l'Ajuntament també troba que el nostre camp de futbol, amb unes tribunes, quedaria més bé. Hi ha qui pensa que és més interessant dotar-lo d'uns serveis i unes casetes pels jugadors, però estam segurs que es faran les dues coses. I ara que n'hem parlat, no hem tornat a sentir dir res dels Socis Fundadors, si s'han dissolt amb un sopar o si ha partit cadascú pel seu vent.

També hem sentit a dir que les obres del nou edifici "d'usos múltiples", és a dir, allà on era el teatre, s'han adjudicades. Hi ha qui pensa que haurien de fer via a acabar-les, sobretot pels padrins, que ara han de pagar cinquanta mil pessetes cada mes de lloguer. Si, això hem sentit a dir, encara que no ho acabam de creure. Convendria que qualcú ho aclarís, començant per explicar-ho als vells, ja que n'hi ha que no ho veuen gens clar.

UN SORD

Foto cedida per Josep Noguero

LA MAR I ELLA

Era com la mar, morena,
cabells filats en el sol,
tenyida la pell de dol
sense conèixer la pena.

Era com la mar, profunda,
d'ulls negres com els carbons,
negror dels covals dels fons
d'on em semblava oriünda.

Era com la mar, airosa,
lúbricament elegant,
onejava caminant
subtilment voluptuosa.

Era com la mar, calmada,
immersa dins el repòs,
allargassava el seu cos
encisant com una fada.

Era com la mar, blavenca,
quan ambdós, tot suaument,
ens besàvem llargament
baix de la lluna estiuenca.

Era com la mar, verdosa,
els mugrons envermellits
sorgien punxants dels pits
com flama luxuriosa.

Era com la mar, encesa,
cremava el foc de l'amor
atiant calius d'ardor
amb ulls vençuts de tigressa.

Era com la mar, immensa,
mai no acabava el seu joc,
tenia entranyes de foc
derrocant tota defensa.

Era com la mar, desnua,
lliure de jous i lligams,
una joguina en les mans
que encara amor em traspua.

Era com la mar, aspriva,
gelosa del seu terreny,
atiborrada de seny,
però ferosa i esquivia.

Era com la mar, planera,
a cada cosa el seu mot,
s'enamorava de tot,
era sang de primavera.

Era com la mar, salada,
un empelt de flabiol,
de timbal i rossinyol
i d'estel de matinada.

Era com la mar, ho era,
vestida de blau marí,
tenia estirp de dofí
i de reina marinera.

Un dia, la mar costera
l'encisà amorosament,
embolcallada pel vent
s'allunyà de la ribera.

S'entronitzà esplendorosa
a dins el cor de la mar,
i d'aleshores ençà,
la mar, rebenta d'hermosa.

Entrevista falsa amb Gabriel Janer Manila

Amb motiu d'haver-li estat concedit el Premi Nacional de Literatura Infantil de 1988, pel seu llibre Tot quant veus és el mar

Miquel Rayó i Ferrer

GABRIEL JANER MANILA
tot quant veus
és el mar

ELS GRUMES DE LA GALERA

Pregunta.— Gabriel: ets mestre, pedagog i escriptor, i sabem que treballes molt intensament en aquestes feines; però, en veritat, què t'hauria agradat fer en aquesta vida?

Resposta.— Potser, ésser comediant i un dia representar el paper de rei, i un altre dia el paper de boig, i també un altre dia, el paper de capità...

P.— Es mala de viure, la vida? Els adults diuen que a vegades és dura i difícil...

R.— Es, però, plena de vida... La vida és fascinant, tanmateix.

P.— Es per ventura aquest sentiment allò que ens vols fer a saber a través dels teus relats? Què en pretens, a la fi?

R.— Comunicar als nins la capacitat de veure la vida amb els ulls de la imaginació i de la crítica... Fer de la lectura, per a molts dels nostres nins, una necessitat i un rept.

P.— Per què? Quin és el secret de la lectura? Quin és el misteri de la llengua, perquè tots els escriptors ens en parlen tant?

R.— La llengua és una energia, una força increíble de coneixement, de comunicació i de creativitat.

P.— Tornem a la vida, Gabriel. Què et fa pena?

R.— Em fa pena, t'ho asseguro, tots aquells que només tenen una sola veritat...

P.— I què no pots consentir?

R.— No puc consentir que enganyin la gent i legitimin l'engany.

P.— La por sempre és present, d'una manera o de l'altra en els teus llibres. Què vols dir-nos de la por?

R.— Cal haver jugat intensament contra la por per obtenir una resposta valenta, quan la por és alguna cosa més que un fantasma.

P.— Què és això? A veure si m'ho expliques...

R.— El coratge ha de sortir de tu mateix... No l'esperis de res que no sigui la teva voluntat... El coratge el duen les mans dels altres que treballen en un mateix combat.

P.— Es potser aquest el missatge dels herois dels contes? O si no, què ens diuen els herois de les rondalles?

R.— Que és possible encarar-se amb les dificultats, que el dimoni pot ser vençut, que cal reptar-la, la por, com és necessari reptar cada perill.

P.— Podem ésser lliures, els homes i les dones?

R.— La llibertat no es troba de regal. Es menester guanyar-la hora per hora. Si tu vols, la tindrem...

P.— Però, hi ha qui s'encaparrota en sotmetre l'altra gent del poder de les pistoles... Què en penses, d'això?

R.— Qui ha vist ningú mai que amb mitja dotzena de pistoles dins les mans sigui capaç de convèncer ningú?

P.— Ens has respost amb una pregunta, Gabriel, i això no s'hi val... Però, si el que vols és preguntar, quina qüestió ens proposaries ara mateix?

R.— Per què no tractes de veure les coses amb els ulls transparents?

P.— Basta, basta, que ens embulles! Precisament, diuen que els teus llibres són difícils de llegir, que cal ésser un bon lector per a poder-los disfrutar, i hi ha gent que pensa que les teves narracions són plenes de fantasies i de somnis...

R.— Sovint, els somnis potser ens ajuden a veure-hi més clar... Jo sé que la millor realitat va sempre precedida d'un somni.

P.— Ai, Gabriell! Qui s'ho pot creure, però, que els somnis es facin realitat

qualque dia?

R.— Potser hi pot arribar a creure aquell que és un poeta. Una mica poeta. Només amb una mica ja n'hi ha prou.

Nota

Per a l'elaboració d'aquesta falsa entrevista, hem usat textos dels següents llibres de Gabriel Janer Manila:

Diu que n'era un rei, Diumenge, després de lluna plena, El rei Gaspar, Pedagogia de la imaginació poètica, Cultura popular i ecologia del llenguatge, La princesa embruixada, El corsari de l'illa dels conills, Les aventures d'en Pere Pistoles.

Aquesta "Entrevista falsa" l'hem manllevada a "Diario de Mallorca".

GOVERN BALEAR

Conselleria d'Educació i Cultura

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA
DE MALLORCA

ELS SISTEMES ARABS DE CAPTACIÓ D'AIGUA EN EL TERME D'ALGAIDA: EL QANĀT (2)

Mallorca és, per ara, la regió d'Al-Andalus on es coneix una major quantitat de qanāt(s), amb dues zones d'especial concentració: per una part les valls transversals de la serra de Tramuntana que surten al Raiguer i per altra la zona de la serra de Llevant amb una especial concentració a sota del Puig de Randa (8).

Serà la zona de baix del Puig de Randa la que centri la nostra atenció. En aquesta zona hi localitzarem una sèrie de qanāt(s) tots ells relacionats amb assentaments àrabs que vénen citats al llibre del repartiment. Les captacions en aquesta zona de l'illa amb unes mitjanes de precipitació entre 400 i 600 mm./any es feien més que necessàries pel cultiu i sobretot per l'horticultura.

Caldria citar com a més importants els qanāt(s) d'Albenya, Son Reus i Sa Mata Vell. N'hi ha d'altres. Dos a Castellitx, un a Randa, un a Estacar, un a Treurer, un a Son Trobat i un a Punxuat. És ben possible que al nostre terme n'hi hagi d'altres que per ara ens són desconeguts.

Els tres primers han estat estudiats exhaustivament (9) i per això en podem donar ara les fites clares. El d'Albenya té una galeria amb 75'85 m. de longitud amb un pendent del 2'40 per mil. La captació del nivell freàtic al pou mare és a 4'77 metres de profunditat. La galeria és recta però fa angle de 160° prop del pou mare. La galeria està empedrada de

pedra seca i el sostre no fa volta. Avui en dia aquest qanāt encara omple el gran safareig d'Albenya i fins fa poc es feia un bon hort.

El qanāt de Son Reus és el més llarg de Mallorca i contràriament al que diu el llibre on s'estudia (10) està situat al terme d'Algaida; la qual cosa no impedeix que abastís d'aigua el poble de Lluçmajor fins al 1969.

Com hem dit és el més llarg de Mallorca, la seva galeria té 299'89 metres de longitud amb un pendent de 3'8 per mil. Té 14 pous de ventilació i el pou mare troba el nivell freàtic a bastant profunditat, als 11 metres.

Aquest qanāt presenta una tipologia constructiva molt variada, apareixen diferents tipus de coberta, des de l'excavada a la roca passant per la doble vessant (lloses planes), un sol vessant, fins a la coberta plana.

Hi ha també com a Albenya un gran safareig que avui en dia és aprofitat molt poc.

El qanāt de Sa Mata Vell és arquitectònicament l'estructura més perfecta de les conservades fins ara. Consta de dues galeries, una principal que parteix del pou mare amb una longitud de 80'55 metres i un pendent del 2'8 per mil i una altra de recollida marginal d'aigües que desemboca al començament de la principal. La coberta és de volta de mig punt, de pedra seca així com també ho són les parets.

A Castellitx haurem de parlar de dos qanāt(s). Un és conegut com la Font de Castellitx i està situat al sud-est de l'església dins el comellar de baix del Puig

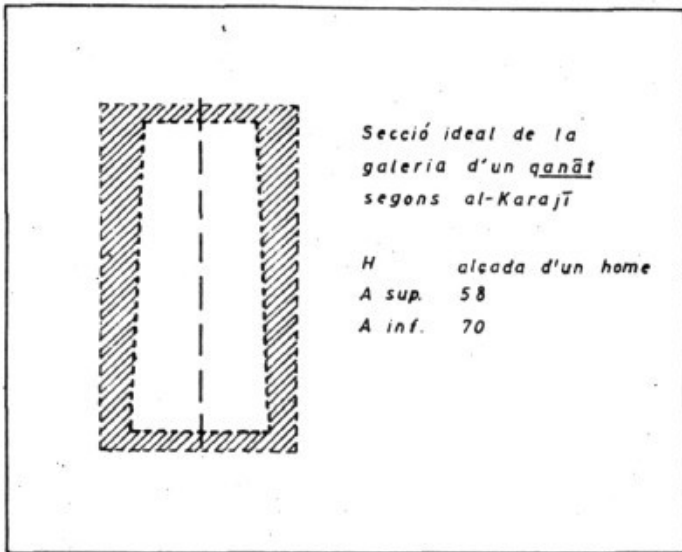
(8) Barceló, Miquel. Topografia i tipologia dels qanats de l'illa de Mallorca. A Les aigües cercades. Els qanats de l'illa de Mallorca. Institut d'Estudis Balearics 1986.

(9) Barceló, M. Carbonero, M.A. R. Martí, Rosselló-Bordoy, G. Les aigües cercades. Els qanats de l'illa de Mallorca. Institut d'Estudis Balearics 1986.

(10) Op.Cit.

den Bord. Aquest qanāt no ha estat encara estudiat en profunditat i no podem donar-ne la mateixa informació que dels altres. El seu estat és dolent i les aigües ja no arriben al safareig que està connectat a ell per una sèquia, vora el qual, no fa molts d'anys encara es feia hort. Creim que aquest qanāt està format per dues galeries i per tant, hi vénen aigües de dos pous mare. L'una d'elles està totalment enmascarada per la vegetació i és impossible saber-ne res a primera vista. A la segona hi distingim tres pous d'aireig mig enderrocats i el pou mare va ésser destruït, suposam, que a l'Edat Mitja i s'hi construí una capella de pedra seca que d'altre temps va estar estucada i decorada amb pintures. S'accedeix a ella pel que abans degué ésser una escaleta tallada en la roca, avui tapada per escom-

braries. No sabem per què es degué construir aquest accés al pou mare, però podem pensar que fou un intent d'aprofundir-lo per extreure'n més cabdal. Llavors es va aprofitar per anar a buscar-hi aigua directament.

L'altre dels qanāt(s) de Castellitx el trobam a la vora del camí que va de Castellitx cap a la carretera entre Algaida i Lluçmajor. Tampoc aquest ha estat estudiat a fons. Aquest qanāt fou destruït fa molts d'anys per una paret seca que el tallà transversalment, malgrat tot avui en dia continua rajant un bon cabdal. No podem saber, doncs, la seva longitud original ni la profunditat del pou mare. El darrer dels pous que podem observar té l'ullal just a sota de la gran paret seca.

Aquest qanāt dóna lloc a una complexa xarxa de safareigs, sèquies i molins que és impressionant. El qanāt aboca les aigües a un primer safareig que en ésser ple connectava amb un altre bastant allunyat però situat a més baix nivell. Un cop tots dos plens, el primer safareig aboca els excedents en un torrentet que passa just per sota, un torrent que recull les aigües superficials de tota la zona del massís de Randa i que en èpoques de sequera només corre gràcies als excedents del qanāt.

De la força de les aigües d'aquest torrent, incrementades per les del qanāt es nodreixen dins Castellitx mateix dos molins d'aigua que ja degueren ésser aprofitats pels àrabs i reaprofitats pels catalans.

El qanāt de Randa és, com es pot suposar, el que coneixem tots per la Font de Randa, la qual raja fins i tot en èpoques de sequera extrema. És evident que durant l'Edat Mitja fou modificada la seva estructura i avui només en podem observar una sortida petita vora els rentadors, així com un parell de pous tapats amb cobertes metàl·liques. La sèquia que en surt omple diversos safareigs, avui de diferents propietaris però que en altre temps formaren part d'una mateixa alqueria, ben documentada al llibre del Repartiment.

Del de Son Trobat tampoc no en podem dir moltes coses. Té les mateixes característiques que els abans citats, així com el d'Estacar. Aquest darrer té el pou mare accessible per una escala.

Els qanāt(s) que surten més de les tipologies vistes fins ara són, sens dubte, els de Treurer i el de Punxuat. El de Treurer no presenta cap pou de ventilació i és curtet. No dóna lloc a cap sistema de sèquies i safareigs de grans magnituds, només alimenta un petit safareig a la seva sortida. El de Punxuat en canvi té un gran pou de ventilació que coincideix amb el pou mare. Suposam que tota la seva estructura fou canviada a l'Edat Mitja en un intent també d'aconseguir més cabdal. Això no explica encara el perquè el pou mare és de dimensions tan descomunals. Actualment no alimenta tampoc cap sistema de safareigs.

Un cop fet aquest intent de descripció dels qanāt(s) hauríem de fer notar que tots aquests apareixen en assentaments que vénen citats al llibre del Repartiment, la qual cosa vol dir que en el moment de la conquesta catalana de 1229 estaven

en ple rendiment. Aquests assentaments citats, abans de ser àrabs i catalans, foren romans, talaiòtics i possiblement pretalaiòtics. Això no són simples conjectures, sinó que són afirmacions que vénen reforçades per les troballes que en aquests llocs s'han fetes de materials ceràmics pertanyents a les citades cultures.

El fet que els diferents pobles que ocuparen al llarg de la història l'illa de Mallorca s'assentassin gairebé sempre als mateixos llocs, ens indica que si més no per l'agricultura aquests indrets són els millors.

De tots els pobles citats seran els àrabs amb les seves solucions hidràuliques els qui portaran a Mallorca la primera gran transformació de l'espai agrari i evidentment, les primeres grans transformacions en els ecosistemes.

Cal enquadrar les obres d'enginyeria hidràulica fetes a Mallorca en gairebé tots els casos, en el sí d'Alqueries i Rafals controlats per grups pagesos organitzats per la genealogia. Els clans i tribus tenen la força suficient per mantenir l'estabilitat sense coercions estatals i disciplines senyorials (11). Aquests grups actuen sense consideracions d'estalvi de treball construint els qanāt(s) necessaris tant si eren rendibles com si no ho eren, l'únic que es tenia en compte era assegurar l'estabilitat social i territorial del grup.

Tenim aleshores un fet evident, els qanāt(s) només poden haver estat fets pel tipus de societats clàniques abans descrites, la qual cosa ens resol el problema de la datació de l'arribada d'aquests tipus d'obres a Mallorca. Sense cap mena de dubte arribarien amb la conquesta d'Isam al-khawlānī el 209/902-903 i el procés d'organització que se'n va derivar.

Tenim, aleshores, que Mallorca va importar la tècnica d'Al-Andalus peninsular que a la vegada l'havia importada d'Orient. La datació més antiga d'un qanāt a l'occident de Còrdova és del 136/753-754. Això ens indica que la tècnica degué arribar de la mà dels grups pagesos organitzats genealògicament.

Es evident que aquelles teories que feien d'origen romà els sistemes de Valèn-

cia, Múrcia i Lorca són difícils de sostenir. De ser així s'haurien hagut de mantenir del segle III fins al 711 quan sabem que aquests foren anys de destrucció i despol·lució.

En el cas del Nord d'Àfrica la difusió de la tècnica dels qanāt(s) és anterior a la islamització. Els difussors, en aquest cas, serien jueus o berbers judeïtzants que haurien après la tècnica dels libis orientals. Hem de dir que aquesta primera difusió no deu res ni a romans ni a àrabs i que només són solucions locals que no actuaran com a centres d'impulsos de difusió. Sabem que els romans varen haver de conèixer els qanāt(s) a les seves colònies àrides, però no hi ha proves de què en fossin difussors, sobretot perquè les seves obres hidràuliques solen ésser projectes de l'exèrcit i per necessitats lúdiques o de caire públic, poques vegades per a promoure l'agricultura.

Avui, doncs, la difusió dels qanāt(s) des de l'orient és indiscutible. L'únic tractat medieval sobre construcció de qanāt(s) fou redactat a Ispahan per Al-Karaji vers el 1017. Aquest autor ordena els coneixements que li arribaven dels antics i la seva pròpia experiència. Pareix que va tenir coneixement d'una altra obra fonamental: "Al-Filaha Al-Nabatiyya" (l'agricultura nabatea) que, redactada en un dialecte arameu entre els segles III-IV després de J.C., hauria estat traduïda a l'àrab per Ibn Wahshiyya vers el 291/903-904. Aquesta obra no tracta específicament sobre els qanāt(s) però dóna prou informacions per a poder construir-los (12).

Una obra que també degué ésser coneguda fou "Conducció de les aigües" de Filó de Bizanci.

Per acabar només ens queda recordar als lectors que el nostre terme d'Algaida és privilegiat ja que en ell s'hi troben la flor i nata dels qanāt(s) de Mallorca. Hauríem, aleshores, de ser conscients del que la història ens ha deixat i les nostres autoritats haurien d'obrar en conseqüència per evitar-ne la destrucció.

Gabriel Bibiloni

(11) Barceló, Miquel. La qüestió de l'hidraulisme andalusí. A Les aigües cercades. Els qanats de l'illa de Mallorca. Institut d'Estudis Baleàrics 1985

(12) Martí, R. La tradició oriental de la iniciació a Al-Andalus: les tècniques de construcció dels qanats a Mayurqa. A les aigües cercades. Els qanats de l'illa de Mallorca. Institut d'Estudis Baleàrics 1986.

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Joan Campaner Ramis.
Va morir a Pina dia 1
de desembre als 86 anys.

Miquel Juan Garau. Ens de-
ixà dia 22 de desembre
als 79 anys.

Bernat Llopart Sastre.
Morí dia 29 de desembre
als 88 anys.

Catalina Ferragut Rafal.
Va morir dia 3 de desembre
als 68 anys.

Magdalena Monserrat Vidal.
Morí dia 7 de desembre i
tenia 83 anys.

Coloma Munar Vanrell. Va
morir als 97 anys dia 26
de desembre.

NAIXEMENTS

Guillem Garcia Bibiloni, fill de Pedro
i Catalina. Va néixer dia 9 de desembre.

Jordi Pericàs Ferragut, fill de Jaume i
Jerònia. El seu naixement va ser dia 17 de
desembre.

Miquel-Antoni Capellà Arrom, fill de Jo-
an i Catalina. Va néixer dia 14 de desembre.

Llorenç Sastre Plomer, fill de Bartomeu
i Margalida. Va néixer dia 20 de desembre.

AVIS

Vos recordam una vegada més que la
nostra intenció és de seguir publicant les
fotos dels nostres difunts sempre que
els seus familiars ens les proporcionin
fent-les arribar a qualsevol dels col·la-
boradors d'ES SAIG. No cal dir que esperam
que ens faciliteu la feina.

noticiari de l'o.c.b.

ACTIVITATS DEL MES DE GENER:

FESTES DE SANT HONORAT, PATRÓ D'ALGAIDA

Dia 13 de gener, a les 21 hores, al local social.

Presentació dels llibres d'en Jaume Santandreu

-Descalç al carreró de les serps

-El denari del profeta

-El cos de l'estimera

Dia 15 de gener

Com cada any, la Delegació a Algaida de l'Obra Cultural Balear convida a tots els seus socis a pa amb botifarró, llonganissa i mandarines el dia del fogueró de Sant Honorat.

Dia 22 de gener farem l'excursió al GALATZÓ, des d'on, si no hi ha boira, podem gaudir de la millor panoràmica de Mallorca. Aquest puig de 1025 metres està situat a ponent, entre els termes d'Estellencs, Puigpunyent i Calvià.

Apunteu-vos a Catalina Martorell (665261) o Antònia Maria Mulet (462535) abans de dimecres dia 18.

Grup d'excursionistes al Puig de N'Eimeric (Comuna de Bunyola)

El passat dia 28 de desembre ens reunirem la Junta Directiva per actualitzar els carnets dels socis i en poguérem contabilitzar 188.

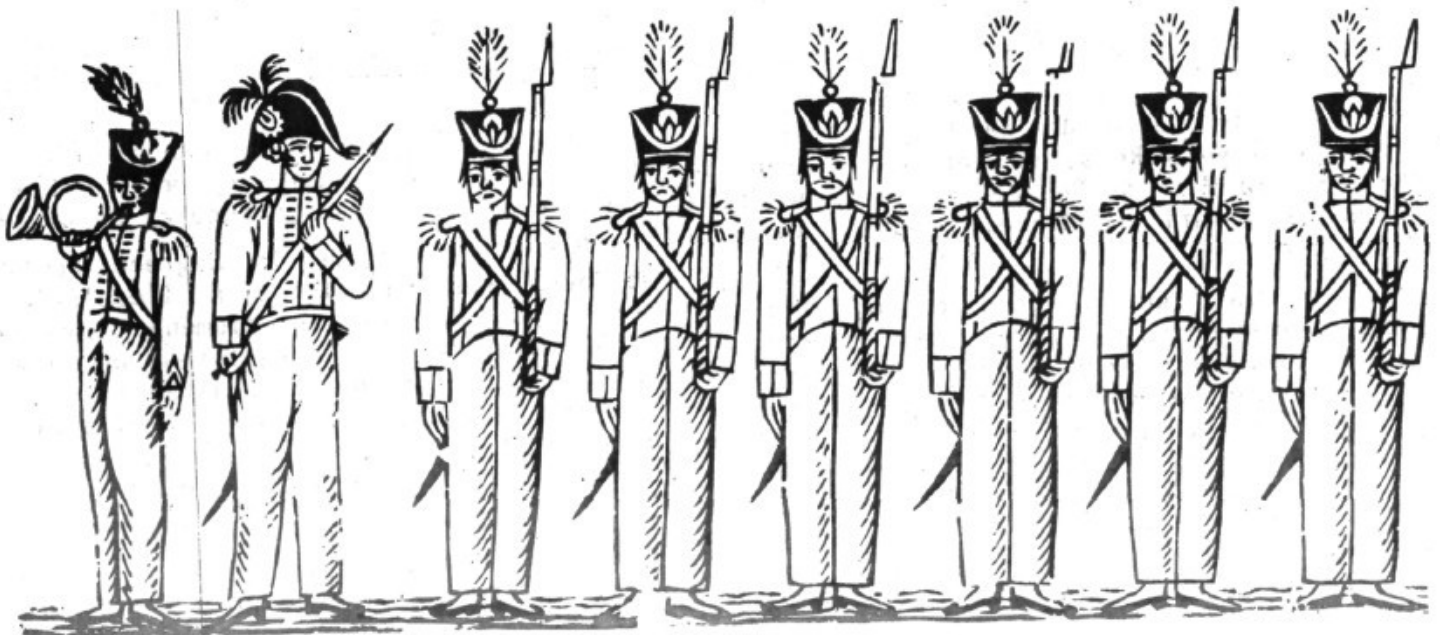
Ja està en marxa el cobrament de les quotes i l'entrega del calendari de l'any 1989. Gràcies per la vostra col.laboració.

Quotes: Nins ..... 500 P (sense dret a ES SAIG)
Estudiants 1.500 "
Adults .....2.000 "

MOLTS D'ANYS I BONES FESTES DE SANT HONORAT

Aquests són els que prengueren part a la sortida que hem batejat "CONÈIXER CIUTAT"

COSTUMARI DE LA PARROQUIA D'ALGAIDA

PERE FULLANA

A l'Arxiu de la Parròquia d'Algaida s'hi troba un document relativament recent titulat "Llibre de les costums de la Parròquia d'Algaida". A partir de la informació que ens ofereix, hem vist la possibilitat d'anar-lo publicant gairebé mantenint la seva originalitat, tractant de donar-lo a conèixer per deixar constància escrita del nostre passat recent.

El document té bàsicament dues parts: la primera es refereix a les campanes (maneres de tocar-les per a cada celebració i solemnitat), Quaranta Hores, funerals i aniversaris. Mentre que la segona és una descripció dels costums des de gener fins a desembre; trobam una excepció en el mes de gener on s'hi afegeix el que es feia d'especial cada diumenge.

El costumari sembla que fou redactat com a guia de treball, com a agenda per a cada una de les celebracions de la parròquia al llarg de l'any; per això, la seva redacció és simple i fins i tot un tant normativa. La nostra intenció publicant aquest "costumari" és clara: som conscients que només es tracta d'una part, la que fa referència al funcionament intern de la parròquia. Manquen certament les formes concretes, com se celebraven aquestes festes (predicadors, processons, obreries, etc. etc.) que intentarem anar elaborant al llarg d'aquest any a fi de publicar-lo en anys vinents. I, finalment, encara mancarà una part del costumari algaidí, aquella que fa referència als costums seculars o laics del poble, que certament comença a ser hora d'anar recollint.

Tornant al costumari de la parròquia, cal afegir que aquestes formes, després de la renovació litúrgica del Concili Vaticà II, formen part del passat del nostre poble. Com podreu anar comprovant, es tracta de manifestacions culturals que reflexen la religiositat popular d'un poble que viu cada hora del dia i cada dia de l'any a toc de campana i bategant al ritme que marcava l'Església, l'autèntic cor tradicional del poble.

Dins una societat moderna i secularitzada l'Església avui manté un paper humil, però coherent, conscient que la vida de cada un es mou a uns ritmes molt diferents respecte a la vida tradicional. La renovació de la pròpia Església va coincidir amb el moment del pas d'una societat tradicional i pagesa a una societat moderna i turística. Els costums són avui un record, part del nostre passat més immediat; però ja passat.

Perquè d'això en quedi una memòria viva ens disposam a recordar mes a mes quines eren les tradicions, festivitats i costums de la parròquia.

COSTUMS DEL MES DE GENER

Per la festa de la Circuncisió del Senyor o pels Reis, se fan ses quaranthores de la Mare de Déu de Lourdes, que pagaven el vicari D. Miquel Munar i la seva germana.

La festa de la Circuncisió, si no hi ha quaranthores, se paga de l'obreria de St. Antoni. Se posa de la següent manera: la cortina vermella a l'altar major, el palis (frontals) blancs, sis canalobres de plata macisos, i l'imatge del Minyonet Jesús damunt una tauleta. Sol haver-hi ofici amb missa cantada amb solfa d'aire, i sermó per un de la comunitat.

Si la festa dels Reis cau fora de ses 40 hores se fa lo mateix, però a l'altar major se posa sa creu parroquial de plata.

Per la festa de la Sagrada Família, se duen ses capelletes a l'església, i per això s'avisava el diumenge anterior, i se posen ses dues tauletes una a cada banda dels escalons de l'altar major, amb algunes plantes, dos ciris, i l'altar com a una festa. El sermó el sol fer el predicador de sa novena de St. Antoni o un de la casa.

La novena de St. Antoni sol començar el dia vuit de gener al vespre, no hi ha

quarantohores. La capella s'adorna amb cera, cinc ciris en el ninxo i els sis canalobres de plata, i es salomó que s'encèn cada vespre.

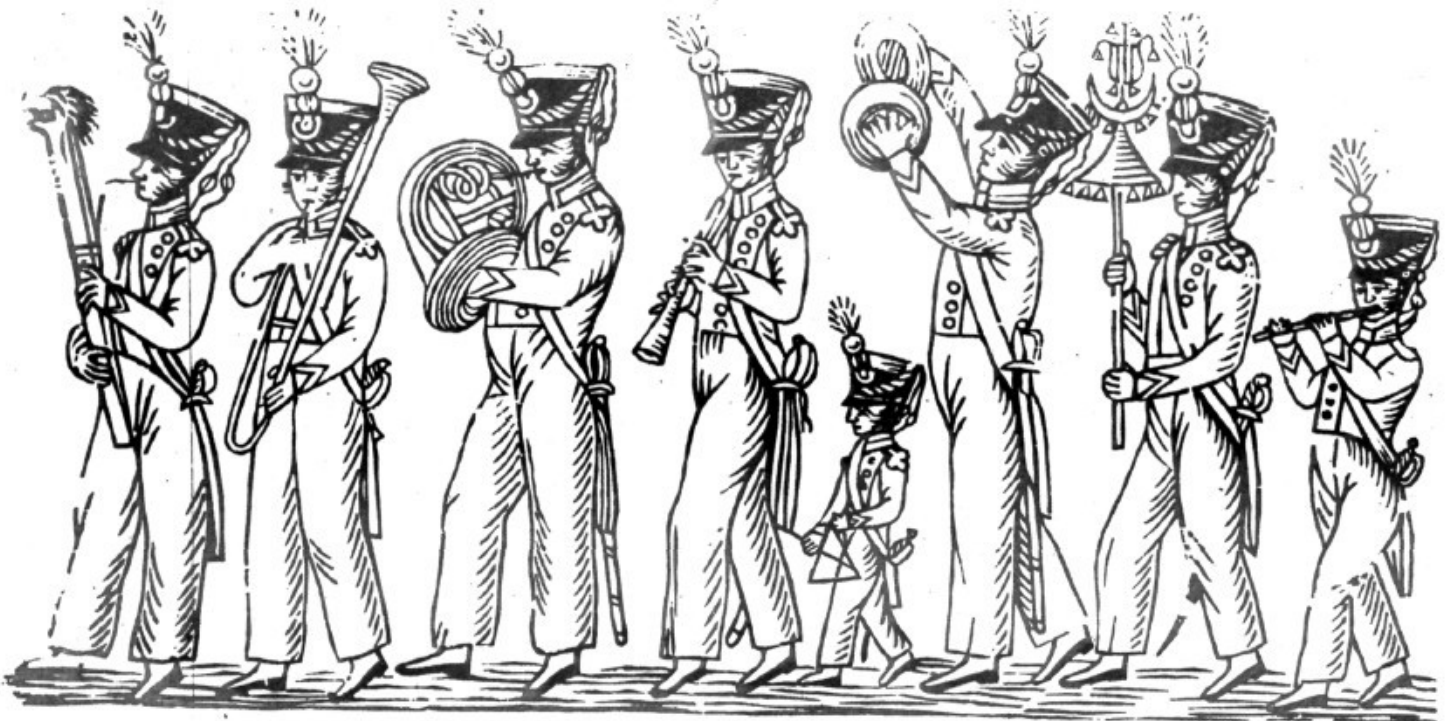
La festa de St. Honorat se fa dels fons de St. Antoni, i, si va bé, se fan completes el dia abans. El dia de la festa se prepara l'altar major amb sa cortina vermella, sis canalobres de plata, creu de plata i candelers. Els tres salomons i quatre ciris en el ninxo del St. Se posa el palisbo i sa catifa; missa a veus i sol predicar el de la novena.

El dia de St. Antoni, se fa com el dia anterior, i el decapvespre, a les dues, se diuen vespres solemnes i després se fa sa bendició de ses bísties i persones en es portal des homos: se posa una taula de l'imathe de St. Antoni, sa bacina grossa, i els dos vicaris, la mitat cada un, fan les beneïdes. Mentrestant, la funció dels escolans és posar ordre i l'obrer major els gratifica finalment a tots.

Per St. Sebastià se fan completes, i la seva capella s'adorna amb cera: quatre ciris davant el St., sis damunt l'altar, la llàntia encesa dins la capella. Damunt una tauleta endomassada, se posa la reliquia del Sant damunt la peanya bona, dos ciris i alguns cossiols, l'altar major senzill com els diumenges i s'encèn tot a l'ofici. Missa a veus i vespres, el sermó el sol fer un de la comunitat.

SANT ANTONI ABAT

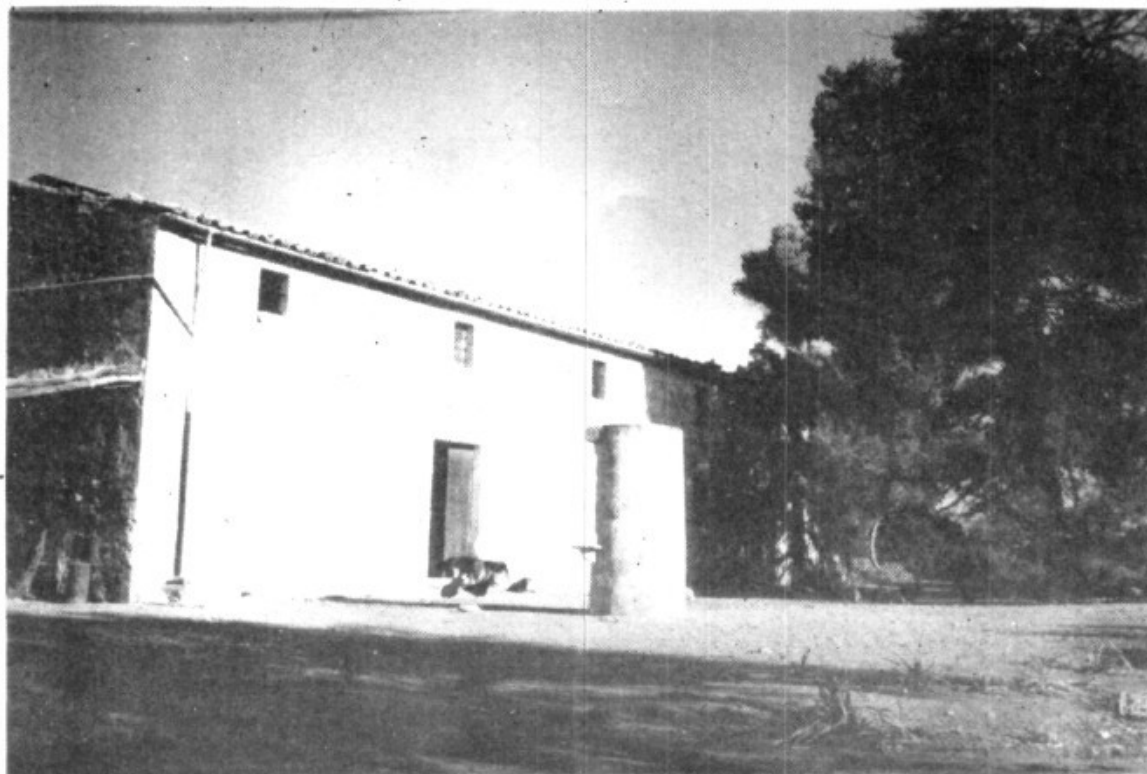
LES NOSTRES POSSESSIONS

avui : SON PUJOL NOU

Està situada aqueixa possessió al Quarter IV, vora el primitiu Camí de Muntanya, i a la part més septentrional del nostre terme municipal, tocant als de Sencelles i Santa Eugènia. El seu topònim està compost per l'abreviació de ço d'En i pel llinatge català Pujol, que prové del llatí vulgar "podiolum" i vol dir muntanya petita. Aquesta família dels Pujol fou propietària durant molts anys de la possessió i l'ús continuat d'aquest llinatge feu canviar el seu primitiu nom de La Cisterna per l'actual de Son Pujol.

Confronta a tramuntana amb els esmentats termes de Santa Eugènia i Sencelles; per llevant amb Son Pujol Vell; a migjorn amb Liern de Can Joia, Liern de Can Gina i altres establits de la primitiva possessió d'Es Rafalet; i finalment a ponent amb Xorrigo per l'antic establiment de Sa Cova.

La història d'aquesta possessió anà lligada fins a finals del segle passat a la veïna Son Pujol Vell que és originàriament la seva possessió-mare. Així coneixem, per documents del nostre Arxiu Municipal, que l'any 1603 era propietat dels germans Llorenç i Miquel Pujol "de la possessió dita La Cisterna" i que estava estimada en 2400 lliures. Pel cadastre de l'any 1626 és conegut el propietari d'aleshores que era Pere Antoni Pujol, de la mateixa família i amb una renda anual valorada en 425 lliures per la possessió. La història de Son Pujol Nou, com a possessió independent, és de finals del segle XIX quan el darrer propietari de tot Son Pujol, D. Pere Joan Aloy i Costa, casat amb Da. Francisca Amer, deixà dividida la propietat en dues parts, una per a cada fill: la més petita en extensió comprenia 97 quarterades i les cases

velles i va tocar al fill Miquel Aloy Amer, militar de professió; l'altra part, de 165 quarterades, majoritàriament situades a l'altre costat del Camí de Muntanya, quedà en mans de la filla Aina Aloy Amer, que durant el temps que tardaren en edificar les noves cases va emprar com a posada la Caseta del Sequer, situada a devers 100 metres de l'actual Son Pujol Nou. Després la possessió passà a la seva filla Antònia Maria Pujol Aloy, per donació amb escriptura de data de 21 de desembre de 1928. El propietari actual és D. Bartomeu Mulet Pujol, fill de l'anteriorment esmentada Da. Antònia Maria.

L'extensió actual de la possessió, després d'una ampliació per herència familiar del veí Tancat d'En Carut de 22 quarterades, ha quedat establerta en 187 quarterades, tres quartons i 66 destres, que poden subdividir-se en 50 quarterades aproximadament de conradís i la resta de garrigues i pinar.

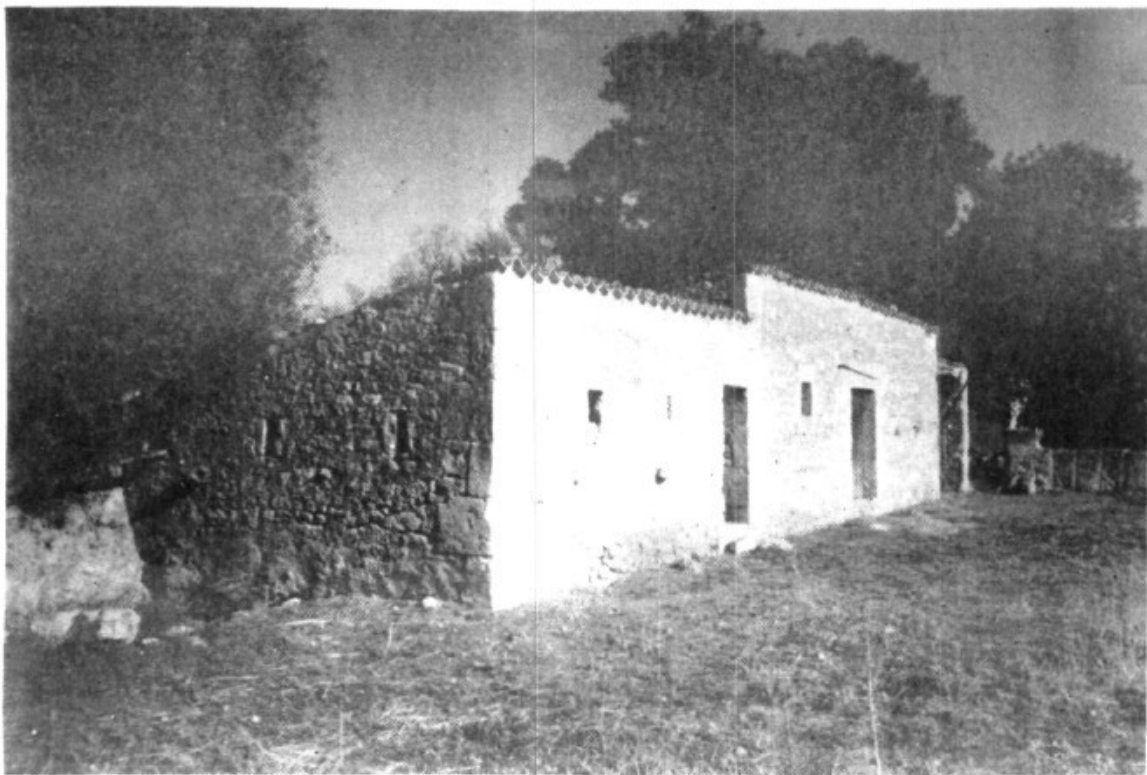
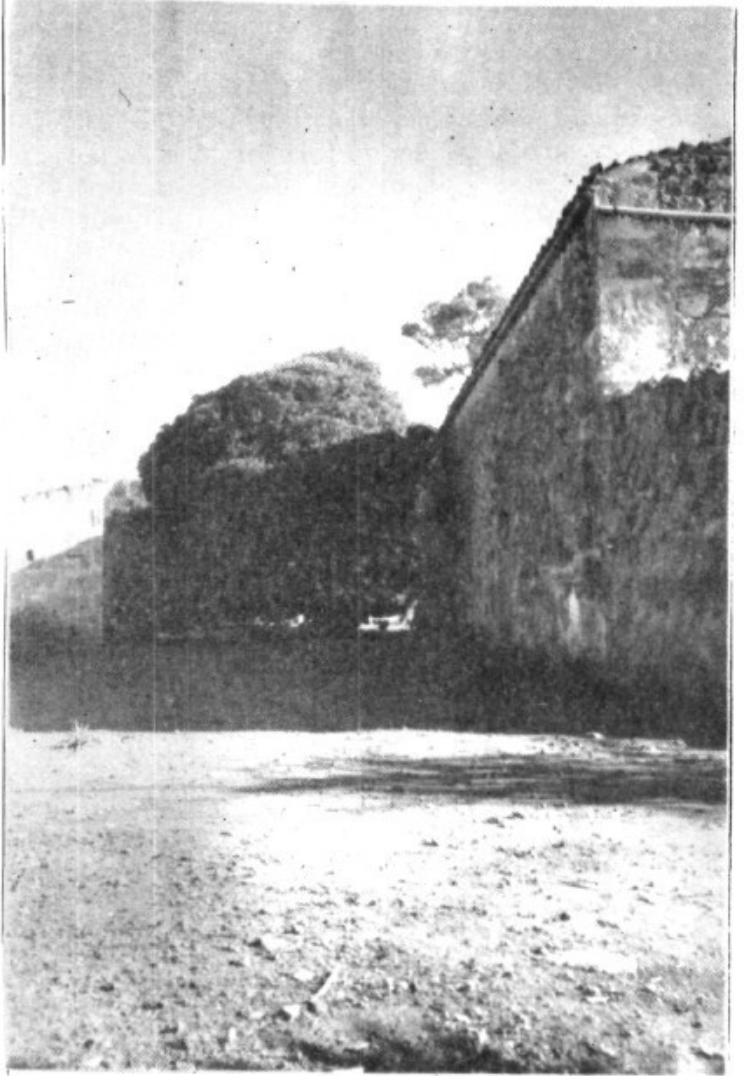
Les cases no tenen massa interès arquitectònic i són relativament modernes, ja que, com dèiem abans, varen edificar-se a les darreries del segle passat. Estan dividides en dues vivendes: la més allunyada del Camí de Muntanya és la dels amos; la més apropada havia d'esser la dels senyors, però per diverses circumstàncies no s'arribà a acabar i només fou utilitzada esporàdicament per viure-hi el garriguer o més recentment com a magatzem.

Davant el frontis principal de la vivenda dels amos hi ha una gran cisterna amb coll redó i davant la destinada als senyors, un grandíol exemplar de *pinus halepensis* (pi comú - vegeu fotografies), que només té uns 75 anys d'edat i proporciona una agradable ombra durant els calorosos estius de Son Pujol. A la part posterior de les cases hi ha un altre exemplar raríssim de la flora de la possessió: una mata (*pistacia lentiscus*) molt més antiga que el pi anterior i s'assembla més a una alzina per l'altària que ha arribat a assolir i la gruixa extraordinària de la soca. Pi i alzina són emprats avui per l'aviram de la possessió com a dormitori. Darrera les cases també hi ha l'estable i les solls de porcs, avui en desús.

Vora les barreres d'accés a la possessió i fent donar un petit revolt a l'antic Camí de Muntanya hi ha el primitiu aljub de Son Pujol, cobert de volta (vegeu fotos) i de més de dues-centes tones de cabuda, amb un enginyós sistema per a distribuir l'aigua a les piques d'abeurar el bestiar. Aquest pou, segons fonts orals, fou manat construir per la senyora d'Es Teix per calmar la sed a les guardes d'ovelles transhumants que els pastors conduïen des de Sa Marina de Lluçmajor fins a la Serra de Tramuntana -d'aquí el nom de Camí de Muntanya-. Quan netejaren l'aljub, ara deu fer uns 35 anys, tragueren del fons 14 palms de sediments i fang.

A l'altre costat del Camí de Muntanya, o carretera de Santa Eugènia, hi ha la tanca de Sa Copa d'Or, d'unes 3 quarterades d'ametllerar, i la de Son Matet amb 5 quarterades de pinar. Altres topònims d'aquesta possessió són Sa Tanca de s'Era, tota de conradís, llevat d'un racó d'on en altre temps hi treien marès; els figuerals, Vell i Nou, ambdós d'unes 12 quarterades d'extensió, que antigament donaven una important producció de figues que, per exemple, en temps de l'amo'n Jordi servien per engreixar una quarentena de porcs. Per la mateixa època tenien també guarda d'ovelles que, per manca de sestadors, tancaven dins Sa Cova des Sementer Nou. Altres coves com Sa Fresca i Sa Llarga estan situades dins el Tancat d'Esmig.

Els darrers estadans, per ordre cronològic, de Son Pujol Nou foren: L'amo'n Miquel Vila, d'Es Serral, però sense habitar-hi assíduament; després va establir-s'hi l'amo'n Jordi Amengual Romaguera, de Son Mesquida, que se'n cuidà de la possessió des de l'any 50 fins al 62. Després hi entrà l'amo'n Bernat de Son Pujol, dit així perquè son pare ja hi havia habitat de l'any 31 fins devers l'any 44. L'amo'n Bernat fou el darrer estadà fixo de les cases; hi va viure durant 11 anys després de casat i 13 anteriorment amb els seus pares. Darrerament se'n cuida de la possessió el garriguer de sempre, en Toni Sastre Fullana, "Godó".

Les garrigues de Son Pujol des de fa molts d'anys estan llogades a una societat de caçadors; aquesta deu esser sens dubte la treta més grossa de la possessió.

Com a nota curiosa citarem que quan es va fer la divisió entre els dos Son Pujol va quedar escriturat que tenien dret de pas tant els de Son Pujol Vell per arribar a les primitives cases, travessant per terres de la nova possessió, com els

de Son Pujol Nou per creuar la possessió-mare en direcció a Es Rafalet. També hi ha un altre camí amb nom curiós: el de S'Era Esfondrada, que travessant les terres de Son Pujol Vell fineix a Biniali.

No volem acabar la present possessió sense que hi falti una glosa extreta del llibre del P. Rafel Ginard "Cançoner popular". És més llarga que de costum, quasi una codolada, i diu així:

Es gall des garriguer canta
 ses hores tota sa nit
 i es de Son Magí m'ha dit:
 -Jo les cantaré amb so sol.
 Respon es de Son Pujol:
 -Jo també t'ajudaré,
 perquè es de Ca S'Estender
 va contrari an es govern.
 I es de Son Pep de Liern
 sempre pica ses gallines.
 I si l'amo diu mentides
 segur que anirà a l'infern.

Text i fotografies:
 Miquel Sastre Pujol "Fiolet"

E S S A I G
BOLLETÍ DE L'OBRA CULTURAL D'ALGAIDA

Revista mensual. D.L. P.M. 495.1980

- Dirigeix ..... Delfí Mulet
- Administra ..... Llorenç Oliver
- Mecanografia ... Mireia Mulet
- Fotografia ..... Joan Balaguer
- Dibuixa ..... Jaume Falconer
- Col.laboren ..... Andreu Oliver
- Pere Mulet
- Alexandre Pizà
- Joan Trobat
- Joan Mulet
- Biel Sastre
- Guillem Andreu
- Xesc Oliver
- Miquel Fiolet
- Jerònia Oliver
- Miquel Serra
- Victor Mulet
- Josep Noguero
- Biel Bibiloni

Domicili: Rei, 1. Algaida.

Tl. 665042/272576

Imprimeix: Apóstol y Civilizador. Petra.
 ES SAIG només es responsabilitza de l'editorial.

ES SAIG aprofita per agrair totes les felicitacions que ha rebut, entre les quals aquesta que transcrivim i que hem rebut en nom d'en Llorenç Mora i la seva família.

A nimats per l'esperança
 No manquin al seu costat
 Tones de felicitat
 I sacs plens de benaurança,
 C ovos de sana gaubança,
 H ores de pau i bondat.
 I que brillin les estrelles
 F ent més clara lluïssor;
 E n la Terra, el Bon Pastor
 R ecés doni a les ovelles;
 N o basta el fer meravelles,
 A vui, un miracle escau,
 N úvols blancs de balnica pau
 D ominin tota la Terra,
 E n el pla, costam i serra,
 Z elant, també, vostre cau.

NEIX UN NOU ANY

Rierol d'aigua que a la matinada regues els camps amb el teu fil de plata que corr sense parar, són les primeres hores del 1989.

Trenca l'auga, la matinada floreix, els cants dels aucells alegren el despertar del nou dia i, així mateix, del nou any.

Comença un temps de propòsits, d'il·lusions, de promeses, és un començar de nou, com a néixer a una nova vida, és el principi de l'any. Tal vegada acabarà i la major part dels propòsits que hem fet seguesquin sense complir-se, sense realitzar-se, emperò no per això hem de tirar la tovallola, hem de confiar, tenir esperança, il·lusions i ganes de reemprendre el camí, sempre endavant, mai endarrera.

Potser se'n tractarà d'utòpics, de no tocar amb els peus a terra, emperò així és la persona humana; pitjor seria no tenir il·lusió ni esperança; no, no és això, és el ser pràctics, realistes; no senyor, això és el que volen que siguem les persones que tenen el cap damunt les espatlles, això és lo que és la societat actual, sense il·lusió, buida; idò perquè ho sàpiguen, això no és ser persones, això és ser una part només de la persona, l'altra part són els continguts espirituals, morals, ètics o lo que els volgueu dir.

Avui en dia som massa recelosos, massa fàcils de ferir, massa malpensats, hi ha massa susceptibilitat, no cal que mesurem les paraules, sempre les agafam pel cap que crema, miram massa els aspectes negatius de les persones i deixam de part els positius, que són els importants; tenim en compte el que diran, estam parapetats darrera les nostres fortificacions i no deixam que res hi entri, per por, por de què?, de mostrar-nos tal com som, de que els altres s'enruguin de noltros, por de mostrar els peus, por de no ser tan durs com volem aparentar. Som còmodes, cada un té el seu sistema de vida, i rebutjam tot el que significa fer un esforç cap als altres, tot el que suposa sortir de la nostra rutina, del nostre solc.

La persona humana, per desgràcia, es mesura pel que té, per fins on ha arribat, per la seva posició social, per les seves prebendes, emperò tots sabem que no es pot enganar a ella mateixa, a l'hora de la veritat, en els moments difícils, en els moments de les hores baixes, no hi val tot això, només val el que honestament hem fet, som o hem deixat de fer; en aquests moments la persona es troba sola davant la realitat, és en part l'hora de la veritat.

Així és que si ho mirau bé no val la pena fer tantes voltes per no res, ja sabem que això és mal de fer, la societat ens arrossega, ens estira, ens vol fer anar pel seu camí. Emperò val la pena fer un pensament, aturar-nos a pensar un poc, reflexionar, a veure què és el que ens convenç més, si seguir com ara fent el que fa la majoria de la societat, o si trobam que pesen més els nostres valors com a persones. Ara és un bon moment per fer-ho, comença un nou any i esper que la decisió que prengueu sigui, bé la primera o bé la segona, encertada i això vos doni un bon any nou, en què cada un es trobi com a persona i sigui profitós, en el sentit de que no passi un any més, sinó que l'aprofitem al màxim, creixent tots un poc més com a persones i que així ho poguem fer un any i un altre.

NOTÍCIES:

Ha obert les portes el nou restaurant Es Molí de Pina; esperem que la seva activitat sigui un èxit tant de gent, com de menjar; així tots hi sortirem guanyant.

L'Ajuntament d'Algaida, en vista dels informes presentats sobre el criadero d'aus de rapinya, ha decidit de moment no concedir els permisos corresponents als estrangers que ho havien sol.licitat; així i tot es descarregaren dos trailers al lloc on s'havia sol.licitat fer-ho.

Continuen obrint síquies per col.locar el corrent elèctric enterrat per substituir l'actual.

Cal ressenyar el bon paper que va fer en Felip de Son Bou a la fira de sa perdiu de Montuïri, guanyant el primer premi per la bona presentació del conjunt de gàbies i perdius i quedant classificat en el lloc quart de polls i sizè de perdius. I el diumenge següent a la fira de Maó va aconseguir el quart lloc i el sizè amb perdius. Enhorabona i no afluixis; a veure si l'any que comença aconseguixes el primer lloc, o al manco fas tan bon paper com enguany.

Naixement: dia 17 de desembre va néixer en Jordi Pericàs Oliver, fill de Jerònia i Jaume. Enhorabona als pares.

Defunció: Dia 1 de desembre va morir als 86 anys en Joan Campaner Ramis. En pau descansi.

XESC OLIVER

Us envii la missatgera
que simbolitza la PAU
i si tots la desitjau
facem-ne nostra senyera.
En les festes de Nadal
que també ho son d'amor
preguem per un mon millor
i per la Pau Universal.

pau

Una felicitació que hem rebut i que agraïm de tot cor és la del nostre bon amic el glosador Pere-Gil. Aquí la teniu, amb la nostra adhesió als desitjos de PAU que ens expressa.

*Bones festes per a tots
us desitja ben de cor
el vostre amic
Pere-Gil
Desembre de l'any 1988*

ALGAIDA 107.5 F.M.

AQUEST FULL ES PER ESCOLTAR

No faceu aquesta cara, aquest full és per escoltar i un nou programa de TITOIETA RADIO és per veure: es tracta de TEMPS DE CINEMA, una realització de Na Teresa, N'Arnau i un nombrós equip de col.laboradors, que des del dissabte 17 de desembre podeu escoltar al 107.5 de la FM. La magestuositat de la banda sonora de "La Misión", l'històric atac de les dones de n'Almodóvar, la sorpresiva i perfecte combinació de personatges reals amb els personatges dels dibuixos animats de la pel.lícula "¿Quién engañó a Robert Rabbit?" són només un parell dels fotogrames que cada setmana es projecten a la pantalla sonora de la ràdio.

Una pantalla que omplí durant un bon grapat de minuts l'empresari del Multicinema Metropolitan, que va esser un dels primers protagonistes del programa; va contar quin era el cinema que li agradava i mostrà la seva admiració per directors i actors com Woody Allen, Almodóvar, Paco Rabal...

"Ara ve Nadal i qè bé!" i "Que ja t'has acabat el raïm? Això només era s'avís!" han estat dues de les frases de les felicitacions que han vestit a la ràdio de Nadal. Dia 24 TITOIETA RADIO va emetre una programació especial: NIT DE NADAL, de les 8 fins a les 11 del vespre, oferí durant tres hores: música i entreteniment als oients que a aquelles hores sintonitzaven la 107.5.

A les 11 connectàrem amb l'església d'Algaida per emetre en directe les "MARTINES". Des d'aquí volem donar les gràcies als oients que seguiren la transmissió i al mateix temps demanar disculpes per la baixa qualitat tècnica d'aquesta, deguda a la manca de medis adequats per a la transmissió. Agraïm a en Jaume Toledo la glosa que ens va dedicar a tota la gent de la ràdio i que va fer en directe durant aquest programa especial.

Tot això i molt més ha passat aquest mes a TITOIETA RADIO; però, ja ho sabeu, aquest full és per escoltar.

ES CARRER BEN NET

Sr. Director de la revista ES SAIG:

Aquest mes he decidit fer vaga; bé, més ben dit, totes les graneres d'aquest país hem decidit anar a la vaga general per fer sentir la nostra veu i donar a conèixer la nostra problemàtica i les nostres reivindicacions.

Supòs que vos sorprendrà un poc la nostra actitud perquè mai no havíem protestat per res i manco no havíem fet una vaga general, però per primera vegada hem arribat a un acord i hem decidit enfrontar els problemes i no afluixar fins que no es tenguin en compte les nostres peticions.

Pensam que sempre hem estat unes ajudants incondicionals dels éssers humans i hem arribat a fer les feines més brutes i denigrants. Jo no me queix gaire de la meva situació perquè, al cap i a la fi, encara he tengut sort de topar amb madò Joana que, llevat de tenir-me moltes hores agranant el carrer, més ben dit, fent de gaiato i de testimoni mut de inacabables xerrameques, quan la meva madona ja ho ha aclarit tot tenc bona vida. Així i tot hi ha amigues meves que ho passen molt malament: des de fer excusats nets fins a agranar tota la brutor que tiren els humans pels carrers.

De l'aspecte que més me queix -i el vaig exposar a l'assemblea que férem les graneres- és que els humans són més hipòcrites i fariseus. Aquest és el principal motiu de que vagi a la vaga general a més de solidaritzar-me amb les meves companyes.

Idò, Sr. Director, vos explicaré aquests motius i esper que m'entendreu; encara que vós també sou humà, no obstant això, crec en la vostra honradesa i bona voluntat.

Jo, com ja sabeu, perquè a la meva madona li agrada xafardejar molt, som testimoni de totes les converses que cada mes cont a aquesta revista. Evidentment sols he explicat allò que, segons el meu criteri de granera moderada, es podia explicar sense ofendre a ningú. Vos vull dir que moltes vegades he quedada aturada davant les converses que he sentides i que per res del món gosaria contar. Llavors resulta que més d'una vegada m'han insultada per les coses que he contat, i fins i tot les mateixes persones a qui jo ho havia sentit a dir.

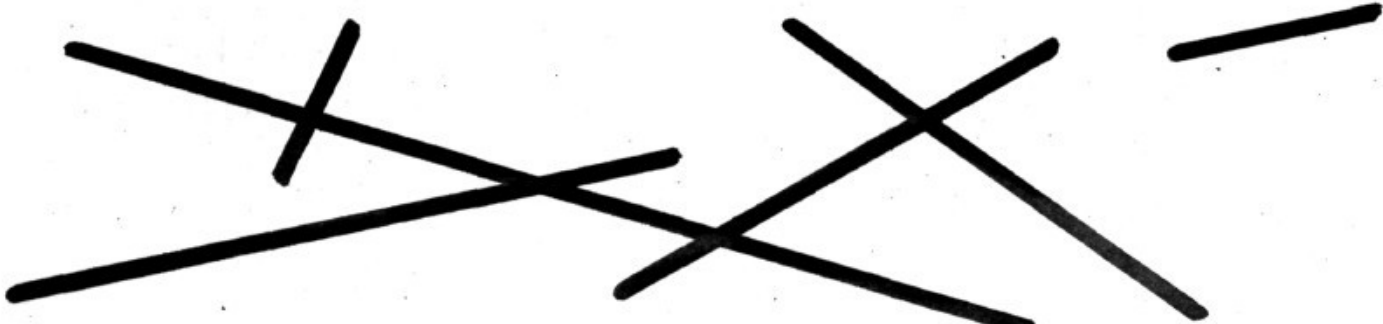
Hi va haver un mes que el meu escrit va estar a punt de ser discutit a La Sala per veure què feien amb jo, humil granera, les autoritats del poble. I aquí tenim la ironia més grossa: moltes de les coses que he contat -i que tant ofenen- més d'una vegada les he sentides d'aquestes nostres màximes autoritats.

Vos asseguro que comanaré un magnetòfon de butxaca als Reis i així tendré enregistrades les converses i alguna vegada en podré posar vermell a més d'un quan s'atreveixi a dir que som una mentidera i que m'invent les coses.

De veritat, Sr. Director, a pesar de les feines que de vegades hem de fer, encara prefereix ser granera.

Vos desig a tots un venturós any nou.

SA GRANERA

Julipis

LA REVISTA DEL COR, LA MELJA I EL PETRE.

En aquest número:

...

* Suculent Editorial.

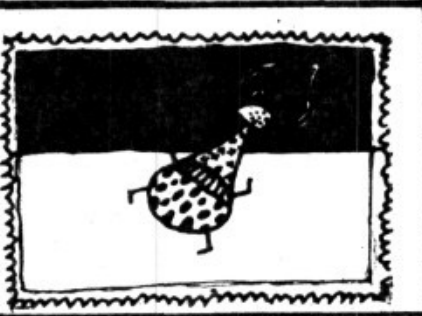
* Avui aprenem a fer...

* Baticor.

* Proposicions deshonestes.

i,

a més:

XINXA DE BETUM

"Kanfort Xuclus"

Insecte molt, però molt perillós. La seva picada es mortal. És un violentador consumat de papallones, grogues de colflori.

El seu hàbitat natural són les tapadores de Kanfort amb lanolina.

CARRILET DE NUNTANYA

"Xup-xup montis"
(augmentat 1.000.000 de vegades)

Espècie en vies d'extinció. És un cuquet tan petit, tan petit que ningú el veu ni tampoc es veuen entre ells. Aquesta és la causa per la qual es reproduïxen tan poc, ja que només es topen per casualitat.

El seu hàbitat natural són les roques calcàries on hi cresqui pelussa del tipus "barba de boc".

CROMOS DE ZOOLOGIA

DE REGAL !!!
completau el vostre àlbum
cada mes, un cromo
de regal.

OFERTA DE LLANÇAMENT
2 CROMOS

Juculent editorial.

Sempre se diu! Sempre se diu: "Avui ens trobam per primera vegada amb voltros". "Començam, amb aquest número, una singladura mensual". "Esperam que aquesta nova secció a ES SAIG sigui del vostre gust"... I també se diu que ho feim amb molta d'il·lusió, amb el desig que vos ho passeu bé llegint aquesta JUTIPIRI, etc. etc. I, com que sempre se diu, noltros no ho direm, encara que sigui veritat. No està bé fer-se el pesat escrivint el que sempre es diu.

Ara bé, no podem deixar d'explicar-vos un poc de què tracta la JUTIPIRI. És ben senzill. El nom, per ell mateix, ho explica: és una jutipiri que feim al món, a la societat, a tota la gent i als tòpics amb els quals conviu. És una jutipiri que ens feim a noltros mateixos, perquè noltros també formam part del món, de la societat, de la gent, i berenam de tòpics cada dia. Ens volem riure de tot i passar-nos-ho bé fent-ho.

També, volem advertir una altra cosa: que ningú s'enfadi, que ningú en faci un escàndol, que ningú agafi mal de ventre pel que veurà o llegirà a aquestes planes; la realitat és molt pitjor i, molt sovint, més trista. Tampoc, -i creim que és el nostre deure dir-ho- que ningú es prengui res seriosament, que ningú se senti al·ludit personalment (això seria un pecat de presumpció ja que vos creurieu més que els altres). Simplement volem que vos ho passeu bé llegint aquest gran doi batiat amb el nom de JUTIPIRI.

Avui, aprenem a fer... Entrunyellat Xinès

És bo aprendre a fer coses noves. Avui, en aquesta secció, vos ensenyarem a fer entrunyellat xinès. Per ventura voltros ja en coneixeu altres tipus, però cap de la finor i l'orientalitat d'aquest.

Per començar, agafau 8 tires de cuir d'uns 100 cm. de llargària. També es pot fer amb corda de pita o amb fil Dàlia nº 67.

Els heu de travar fortament per l'extrem superior a una barra de roure i, ja podeu començar!

Primerament, passau el fil 1 per damunt el 2, el fil 3 per damunt el 4, el 5 per damunt el 6 i el 7 per damunt el 8. A continuació passau el fil 1 per davall el 8 i després per damunt el 2; el fil 5 per damunt el 3 i el 7 per davall el 6. Heu de procurar que vos quedi ben estirat. Si no és així, banyau els fils amb dues gotetes de suc de llimona barrejat amb oli d'oliva verjo. Després, passau el fil 1 voltant-lo de cap a l'esquerre per davall el 3 i aquest darrer, alhora per damunt el 5. Després el 7, giravoltant-lo de cap a la dreta per davall el 4 i aquest per damunt el 6 procurant que en tot moment quedi igualat amb el fil 8. Realitzades totes aquestes operacions, tallau els fils impars, procurant que no quedin molt curts ja que s'han de cosir amb dos punts perquè no es destravin. Seguidament, passau el fil 2 per davall el 4, el 4 per damunt el 6 i el 6 per davall el 8. Feis 14 passades seguint el punt anterior però alternant damunt-davall per davall-damunt. Quan hagueu acabat només quedarà creuar els fils 2 i 8 i el 4 i 6 sempre per la dreta, deixant els pars superiors sempre a dalt i després travar-ho tot amb un ripunt.

baticor

notícies
del
cor

Proposicions en Cos i Ànima.

TUP-TUP! Han estat presentats a l'estudi de perruqueria de Lauren Lotti Farró els nous pentinats de moda per a la propera primavera. Pel que fa als homes, tornaran els pentinats tipus anys 20: clenxa d'esquadra i cartabó. Per a les dones, s'usaran els pentinats acaragolats amb ornaments fets a base de bosses de cuca de pi (*Pinus alepensis*).

*****

TUP-TUP! El passat dijous es va produir davant la famosa tenda de prêt a porter CALI'S una singular discussió entre el porter de la mencionada tenda i la Sra. Magdalena Heredia. Sembla a esser que el porter va alçar un braç per cridar un taxi i la Sra. Magdalena li va llepar l'aixel·la.

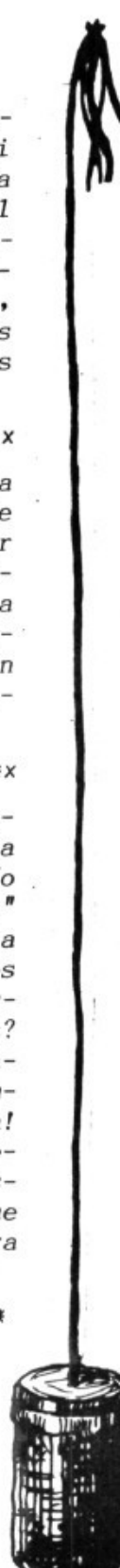
*****

TUP-TUP! Inaugurat el primer congrés de Dones Emblanquinadores sota el lema: "És una feina de dones. No volem intromissions masculines!" La seva presidenta, Na Magdalena Póal i Calç, va dirigir unes fortes paraules als assistents en el discurs d'obertura: "Saps què te dic? Saps què hi va de cara sa calç! Valtua el món! I ses graneretes d'emblanquinar que fan són una merda! Que no és vera?" I llavors, s'arregussà la falda del bavero per mostrar al públic els cops blaus que se va fer la setmana passada quan va caure de la banqueta.

*****

TUP-TUP! Ha estat presentat a les famosíssimes Galerías Sonrisas y Lágrimas la nova col·lecció primavera-estiu de subjectadors d'espert per a dones massoquistes.

Magdalena Corason i
Gabinet Mèdic de Xafardejos

MALENNY. Nits exuberants devora l'era.
REF: X-1

MALENNY. Els millors francesos baix de la figuera.

REF: X-1

MALENNY. Si t'agraden les craxofes vine a collir-me les meves.

REF: X-1

TENC 33 anys i m'oferesc per DIDA.
Tf. 3456a789

Demanau pen Baltasar.

VOLS tenir la S.I.D.A.? Vine amb mi.
EL PERRO. Ref: X-8

Habitació gran. Plena de gent jove, ardent. Dones assegudes a sa camilla. Dones dretes, escuren. Tens gana. No saps què menjar... conill amb ceba, pomes enconfitades, plàtan amb bessons, llet perparada, sobrassada.

DONES DE LA VIDA. REF: 2X-5+8=0

Si el que tens són inquietuds artístiques, tenim el que necessites.

BLANC I BLANC. EMBLANQUINADORS

Jutipixi

SECCIÓ FICTÍCIA
D'ES SAIG

Dirigeix: Carles Sol.

Col·laboren:

Albert Siquesí.

Gabinet Mèdic de Xafardejos.

Magdalena Corason.

Benet Alegre.

Magdalena Miraquefaig.

i tot el potentíssim
equip de la redacció.

Revista JUTIPIRI.

EDITA: La Ganyota!Edicions.

IMPRIMEIX: Imprenta Sa Carussa.

EL RACÓ DELS LLIBRES

ESTUDI EN LILA

MARIA ANTONIA OLIVER

Els qui encara no coneixeu aquesta escriptora haureu deduït pel nom que es tracta d'una autora mallorquina, concretament de Manacor. Obres seves són "Cròniques de la molt anomenada ciutat de Montcarrà", "El vaixell d'Iràs i no Tornaràs", "Punt d'arròs" i "Crineres de foc". Amb aquesta novel·la fa la seva primera incursió en el gènere detectivesc. "Estudi en lila" és el que podríem anomenar una típica novel·la policíaca, amb tots els elements necessaris per a una acció trepidant. Però, a més, conté uns altres elements que moltes vegades trobam a faltar en aquest gènere: un punt d'humor, un llenguatge alegre i un toc de sensibilitat. Per ventura ajuda a aconseguir tot això el fet que tant l'autora com la protagonista, na Lònia, siguin dones.

Els fets esdevenen a Barcelona i la protagonista és una mallorquina (Lònia és l'hipocòrisc d'Apol·lònia) que ha creat la seva pròpia agència de detectius. Una dona la contracta per trobar tres individus als quals acusa d'haver-la estafada. L'única pista, una matrícula i un color

de cotxe. A partir d'aquí la nostra detectiva se les haurà d'enginyar tota sola (bé, ja es preocupa de cercar-se ajudants) i descobrirà moltes coses: per començar, que la clienta no diu la veritat -o no la diu tota-; i que els tres individus tenen moltes coses per amagar (i no precisament una petita estafa) i no tenen cap mania per treure's del damunt de qualsevol manera aquell que vagi a tafanejar els seus assumptes. Arriscant-se molt unes vegades i amb fortuna unes altres, na Lònia aconseguirà anar lligant caps de tot allò que es va trobant al llarg de les seves investigacions, dutes a terme amb més enginy que no força i donant més importància al sentiment que a la moral del triomf, i farà uns grans descobriments.

En conjunt, una novel·la agradable.

Ah, també hi ha una noia mallorquina, embarassada com a conseqüència d'una violació, que fuig de ca seva per por als pares i que va a parar a ca na Lònia. Però això no té res a veure amb l'acció. O sí?

VÍCTOR MULET

Solucions als mots encruats: 1. Sa Tanqueta. 2. oral. urpes. 3. capacitat. 4. a. abc. Inès. 5. oda. acera. 6. adora. alab. 7. por. sene. a. 8. ira. uitpac. 9. lo. arr. sú. 10. ase. bacina.

Verticals: 1. soca. apila. 2. ara. odorós. 3. tapadora. E. 4. alabar. a. 5. N. CC. asurb. 6. qui. a. eina. 7. urticant. C. 8. epanelepsi. 9. tetera. aun. 10. as. sàbac. a.

ENQUADERNACIÓ D'ES SAIG

Com vos advertíem el mes passat, amb el número de desembre es va completar el quart tom d'ES SAIG, ja que, com sabeu, els enquadernam cada dos anys. Tots els interessats podeu fer arribar els exemplars a Miquel Fiolet o Miquel Molleta o Llorenç Majoral. El preu és de 900 Rs.

ESPORTS

FUTBOL

Pareix que en aquest acabament d'any els juvenils i els grans han perdut el nord i comencen a baixar; això sí, els benjamins segueixen la seva bona ratxa.

BENJAMINS

Ja estan molt prop del liderat i si segueixen així no els aturará ningú. Ja duen set jornades sense perdre i endemés estan donant uns correctius a tot equip que se'ls posa davant.
Algaida-Lloret 18-0
Sta. Maria-Algaida 1-7
Algaida-Campanet 12-0

ALEVINS

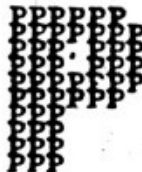
També duen una bona ratxa i guanyen bastants de partits; de moment tothom està content amb el joc que fan.
Patronat-Algaida 2-4
Algaida-Son Cladera 7-1

INFANTILS

Segueixen sense guanyar partits, però ja s'estan preparant per a la segona volta on, com a mínim, esperen no perdre cap punt a dins Es Porrassar.
Algaida-La Salle Man. 2-5
Cardassar-Algaida 4-0

JUVENILS

No han duit gens de sort aquest mes ja que han perdut tots els partits; lo pitjor és que juguen bastant bé i pareix que han de

treure millors resultats.

Algaida-S'Horta 1-3
Montuïri-Algaida 3-2
Algaida-Colònia 1-2

GRANS

Tampoc tenen gens de fortuna els grans i de cada pic fan pitjot joc i cada vegada s'allunyen més dels primers llocs de la taula classificatòria. Esperem que l'any 89 la cosa canviï i tornin les aspiracions a pujar de categoria, perquè de moment es fan molt enfora.
Sta. Eugènia-Algaida 3-1
Algaida-J. Bunyola 0-2
Sineu-Algaida 4-1

JOCS ESCOLARS

Endemés dels equips cadetes tant masculí com femení també es prepara un equip de handbol juvenil, si bé pareix que estaran estona a anar de lligues. L'equip cadete masculí federat estava amb molta eufòria després de guanyar a l'equip del Politécnic, però l'Aula Balear els va baixar els fums amb un resultat contundent.

Aula Balear -Algaida 28-6

Després havien de jugar un partit a Algaida que es va haver de suspendre per la no presentació de l'àrbitre encarregat de pitar l'encontre.

Biel Bibiloni

4. LA PRODIGIOSA VIDA EN XONY PUB

Xony Pub, FARAÓ.

JA ACONSEGUIR EL TÍTOL DE FARAÓ A UNA UNIVERSITAT AMERICANA. EL SEU PRIMER PENSAMENT, COM A NOV FARAÓ, VA ESSER LA DE CONSTRUIR ..... SEGUIRA.

PARTI-LELI

passatemps

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

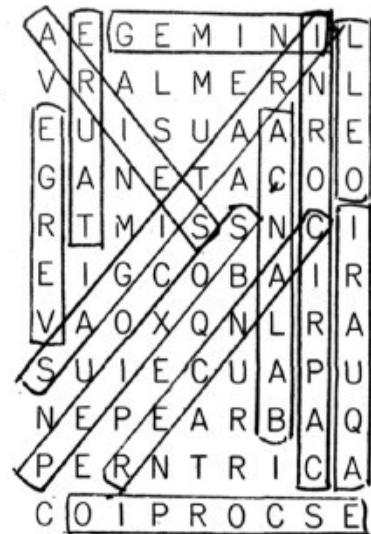
P L L U N Y A D E
 L I R E T O B C O
 R D R O N P R A L
 I M I A X N A L L
 E S C L G A T O E
 P A R A U U B D X
 L A D O G L A N I
 C A B A X C R O A
 A I L C L A C G V
 R L I U G N A G A

Sopa de lletres

Es tracta de localitzar els noms de 10 tipus d'embarcacions. Amb les lletres que sobrin llegireu els dos primers versos d'una composició de Bartomeu Rosselló-Pòrcel

Horitzontals: 1. Carrer d'Algaida. 2. De paraula, verbal. Ungles. 3. Cabuda, contingut. 4. Primera vocal. Abecedari. Nom de dona. 5. Poema de lloança. Castellanisme per voràvia. 6. Venera, honra. Projectil (al revés). 7. Temor. Nom de lletra (plural i al revés). 8. Primera vocal. 9. Enuig, irritació. Presoner (al revés). 10. Forma de pronom personal. Àcid ribo-nuclèic. Costum, hàbit (al revés). 10. Cert animal. Plat, safata.

Verticals: 1. Part de l'arbre. Acaramulla. 2. En aquest moment. Olorós, aromàtic. 3. Tapa, coberta. Punt cardinal. 4. Lloar, elogiar. Primera vocal. 5. Punt cardinal. Dos-cents. Gipó, camisola (al revés). 6. Quina persona. Primera vocal. Instrument, utensili. 7. Coent, ardent. Cent. 8. Repetició (figura retòrica). 9. Samovar. Despullada (al revés). 10. Trumfo. Bossa, cistella (al revés). Primera vocal.

Solució a la passada sopa de lletres: Una vegada eliminats els dotze signes del zodíac, podeu llegir: "Val més un amic bo que un parent ric".

Les solucions dels mots encreuats les trobareu a la pàgina 27.

UNA XERRADETA... (acabament)

sortint es reste, procurant sempre que ten-gui diverses perspectives i doni sa sensació de llunyania i proximitat a l'hora.

Enguany sa idea bàsica era es torrent i a partir d'ell he tractat de construir paisatges mallorquins, inclús algaidins.

-Sabem que ses figures des pastorets són teves; ens podries explicar un poc d'on són i com les has aconseguides?

-Són meves i estan fetes a Múrcia i a Olot, aquestes darreres m'agraden més, perquè tenen més varietat de postures, de temàtica, i són més reals; però a Mallorca actualment són difícils d'aconseguir.

Quan he de comprar qualche figura me fitx molt en es petits detalls de ses mans, sa cara o sa postura des braços, i sobretot si donen sa sensació de dinamisme, si tenen un aire de moviment i si expressen el que realment signifiquen. A vegades cercant aquesta expressió he modificat sa postura, canviant es present o adaptant sa col·locació des braços per aconseguir més autenticitat. Pens que es betlem ha de tenir vida, aigua que corr, un molí que volti..., però no m'agraden gens es mecanismes que fan funcionar figures. Crec que els espectadors han d'acabar d'imaginar-se ses diferents escenes des betlem.

-Observant es betlem es veu que hi ha elements no comercials, sinó d'elaboració artesanal: els fas tu?

-Sí, he fet sa caseta, es molí, ses figueres de moro..., tractant sempre que semblin reals, nostres, i s'objectiu és enriquir es betlem. Construir aquests elements m'agrada molt, però és un treball molt lent, de cuidar es detalls, que du moltes hores de feina; és un treball artesanal que, si surt bé, et sents totalment satisfet i quan el veus integrat dins es betlem t'agrada molt.

-Crec que val la pena dur tota aquesta activitat un any i un altre?

-Sí, però si tal vegada m'aturava a pensar sa feina, es maldecaps i es temps que hi dedic, hores de vetlada i dies de festa, no sé si ho faria; però quan s'acosta Nadal i qualcú me demana si ja he començat es betlem, m'oblit de tot això, m'anim i crec que no podria passar sense fer-lo.

Que ses cares de goig, sorpresa, il·lusió de tots es que hem disfrutat veient es teu meravellós betlem t'animin a seguir fent realitat aquesta quimera tan hermosa. Molts d'anys, Rafel.

CATALINA MARTORELL I
JAUME OLIVER

Foto cedida per Josep Noguerol

una xerradeta amb...

en RAFEL PAU

Es betlem és tal vegada sa manifestació nadalenca més arrelada a sa nostra manera de ser. Avui xerrarem amb en Rafel que ha sabut unir es caire popular amb s'aspecte artístic a l'hora de fer es betlem.

-Com i quan començares a tenir aquesta afició pels betlems?

-Record que a ca nostra sempre hem fet betlem, era una feina en què hi participàvem tots, des d'anar a cercar sa pelussa, a col·locar ses taules, que ho solia fer mumpare, i sa composició, que ho feia mumpare. De ben petit, devers es vuit anys, ja vaig començar a fer-lo tot sol.

Un any que en férem un de molt gros, vàrem participar en es concurs de betlems i guanyàrem es primer premi, un naixement. Això me va encoratjar a fer-ne més i cada any tractava d'introduir qualche novetat, com un llac amb aigua de veres. Durant uns quants anys seguits guanyàrem es primer premi; llavors vaig deixar de participar en es concurs, però seguia fent betlem.

-Crec que molta gent d'Algaida va conèixer aquesta habilitat teva veient es betlems en es Poliesportiu. Com s'e't va ocórrer fer un betlem tan gros a un restaurant?

-Es primer Nadal d'estar en es Poliesportiu no sabia com decorar-lo, llavors vaig pensar que una bona decoració nadalenca seria fer un betlem i, com que hi havia molt d'espai, vaig pensar fer-lo gros; per aquest motiu vaig haver de comprar figures grosses i vaig començar a construir cases i altres elements que guardassin proporció de tamany. Cada any guardava aquests materials i sempre procurava ficar-hi detalls nous. Va ser en aquesta època quan vaig posar aigua en moviment amb s'ajuda d'un motor.

-Actualment ets es qui fas es betlem de l'església. T'agrada fer-lo?

-Ses festes de Nadal són unes festes que m'agraden molt i des de fa temps, de qualche manera, he participat a sa decora-

ció nadalenca de l'església. Es prim any des Rector Miquel Mulet vaig fer petit betlem i des de en fa tres el fai però molt més gros. M'agrada molt fer-lo perquè aquí el puc fer molt gros, amb mol de detalls i, també, molta gent el p veure i contemplar.

Vull dir que jo componc es betlem, pe que hi ha bastantes persones que ajud a col·locar-lo, cosa que agrasc molt.

-Has xerrat de compondre, però sa que tu vius es betlem molt de temps aban. Com t'ho planteges?

-Sí, quan comença es fred, a principi de novembre, hi començ a pensar; pens detalls des paisatge i a vegades xerr amb so meu sogre, que sempre n'ha fet ca seva, surten noves idees de muntat. Cada vegada més tract de fer-lo més nost amb elements típics des nostro camp. partir d'aquí començ a recollir pedr soques, arbrets i faig una petita col·loció.

Per muntar-lo solc partir d'una pet idea sobre un detall i a mesura que c ponc soques, fustes, pedres, paper...

Segueix a la plana anterior.